

STŘEDOZEMÍ

středozevní povodí: horké klima - silné emoce a vášnivá vyjádření
různorodé typy hudby od Mauretánie po Turecko

společné prvky jihu Evropy (andaluské flamenco) a severu Afriky (berberská hudba, marocká hudba bratrství Gnaoua) - loutna a kastaněty, rytmická hra na strunné nástroje, perkusivní tanec, rozněcující vokál

vliv Řeků žijících v Turecku na městskou hudbu Řecka 20. a 30. let 20. stol. včetně tzv. rembetiky (hudba podsvětí Atén a Pirea); hudba v slangu zpěváků o láskách, zápasech, hašiši...

rebelská tradice a inspirace regionální lidovou hudbou ... nová vlna hnutí **néo kíma** (v aténských klubech od počátku 1960. let, 1967-74 zavřeno militaristickou vládou)

některé důležité výrazy

amanédhes proletářská kavárenská hudba počátku 20. stol. v Řecku, okupovaném Turky
andalous marocká klasická hudba odvozená z tradic vzniklých během maurské okupace Andalusie (jih Španělska)

arabesk turecká populární hudba, v níž převažují arabské melodie a styly nad tureckými
ashik (= zamilovaný) turecký trubadúr

cante jondo /kante chodno/ (hluboká píseň), hluboce procítěný styl flamenko zpěvu

chaabi široký mix stylů arabské populární hudby

dhimotiká všeobecný, hlavní výraz pro řeckou lidovou hudbu

fado (= osud, úděl, záhuba) portugalské městské "blues"

fasil poloklasická lehká turecká vokální hudba

flamenco tanec a vokální hudba, zpravidla s kytarovým doprovodem a tleskáním, z velké části cikánského původu, z jižní španělské provincie Andalusie

gnoaua marocké náboženské bratrstvo, jehož členové jsou zpravidla potomci afrických otroků

halk (= lidé), turecká lidová hudba obecně (halk müzigi)

iggawin mauretánští hudebníci

Maghreb (= západ), v arabštině západní pobřeží arabsky mluvícího světa, tj. od Tuniska po Mauretánii, protilehle ke Střednímu Východu: Maroko, Alžírsko, Tunisko a Tripolsko

mevlevi klasický turecký styl spojený se sektou mevlevských Sufijců (s pověstí výřivých dervišů) se stejnými mody a instrumentací jako otomanská (turecká) klasická hudba

milhun poloklasická forma zpívané poezie vztahující se k Andalusii

mousse marocký populární náboženský festival

néo kíma řecká nová vlna 1960-80. let, opozice vůči vládě, inspirace v latinské nueva canción

nuba marocká klasická hudební suite

ozan hudba tureckých ašiků

ozgun (= ryzí, upřímná hudba) progresivnější křídlo turecké populární hudby

rai alžírská rebelská hudba, původně akustický lidový styl z okolí přístavu Oran, v současné době s elektrifikovaným (elektronickým) zvukem, s texty v rozporu s konzervativními islámskými hodnotami

rembétika styl městského "blues" Řecka z počátku 20. stol. se drogovou subkulturou a tureckými vlivy

sevillana styl flamenkové písně a tance, rozšířený ze Seville po celém Španělsku

smyrneika styl ze Smyrny (nyní Izmir)

türkü turecká městská populární hudba s lidovými vlivy

wahrani alžírská hudba, přijatelnější mix vlivů egyptských, andaluských i alžírského raie

hl. nástroj:

loutna z arabského al úd (= dřevo)

důležitá pro arabskou hudbu, užívána i filozofy a matematiky pro definování stupnic apod.
do Ev. přes maurské Španělsko v 11. stol.

z ní se vyvinula kytara

subsaharská loutna gimbri

řecká loutna buzuki, marocký buzuk

v Maghrebu a Středním Východě rabab, jedno-, dvou- i třístrunné

v Řecku lyra (třístrunná laděná v kvintách /G, D, A/), citery a cimbály

dechové: hoboje, flétny

klarinet - jednopíšťalový egyptský mizmar (kontinuální dýchání), arabský dvoupíšťalový
arghul (zní jako dudy), šíření s tureckými vojenskými oddíly (viz dnes tárogató v Maďarsku)

bicí: nejobvyklejší arabský buben - darbuka (z keramiky a kůže, hra oběma rukama, obvykle
nutné nahřátí pro správný tón)

egyptská tabla

oboustranný turecký buben ramzalla

ŘECKO

– mody obdobné jako v Iránu nebo Turecku

orientální příchut' i ve dvou hlavních stylech první pol. 20. stol. rembetice a amanédhes

amanédhes

Egejské moře mezi Izmiřem a Istanbulem na počátku 20. stol. - hodně hudebních kaváren
skupiny hrály styl café amanes (pro časté refrény aman aman, alas alas nebo mercy mercy,
což dávalo zpěvákovi čas na promyšlení dalšího textu)

hudba rozkošná, zpěv dovedný s prvky vokálních stylů střední Asie a Persie

nástroje: housle, citera, cimbál (sandouri) a různé druhy louten

zpěvačky obvykle též tancovaly a používaly kastaněty

př. Rosa Eskenazi (řecká Židovka), Rita Abatsi

rembetika

Řekové žili v Malé Asii po tři tisíciletí a vždy byli důležitým pojítkem mezi východem a
západem

balkánské války – kolaps multikulturní osmanské říše

1830 vyhlášeno řecké království, nezávislé na Turecku

během 1. sv. války nezávislost, později na straně Dohody

1919 - 1922 řecko - turecká válka, konflikt o pobřeží v Malé Asii, kde žila řecká menšina

v Turecku hnutí Atatürk a další etnická hnutí na Balkáně

strádání Řeků (mnozí zemřeli, jeden a půl milionu chudých uprchlíků návrat do ekonomicky
zdemoralizované říše, místní populace je sledovala se skepsí, neb sama neměla co jíst
životí v chatrčích na předměstí, na ulici, lehké ženy, kriminálníci, pobudové, hašiš...)

chlapi = manges a ženy = mangisses byli trnem v oku úřadům

nástroje kytary, housle, buzuki a menší varianta buzuki = baglama

od pol. 1920. let mix piraeus stylu vyděděnců a hudby z Malé Asie

rembetika = řecká populární píseň s tureckými prvky doprovázená buzuki a baglama,
související s městskými subkulturami

rembetes = hráči rembetiky (z tureckého rebet = rebel)

napětí mezi hrdostí hráčů a opovržlivým pohledem na ně
zlatý věk rembetiky 1930 – 1950

Vasilis Tsitsanis (1915 - 1972) uzpůsobil původní hrubý styl pro širší publikum

Markos Vamvakaris (1905 – 1968) a Papaioannou

do témat i novější problematika, 2. sv.v. nebo občanská válka 1946 – 1949

a milostné písně

rembetika zakazována, nemohla vycházet na deskách

průběžně obohacována o další vlivy, např. italské canzony

už nejen zábava laciná, ale i pro střední vrstvy v nočních klubech

Mikis Theodorakis (*1925) užil rembetiku do svých uměleckých písní

1940-1950 vliv swingu, rumby, mamby... a přidání dalších nástrojů, perkusí a dechů – buzuki

už nehrálo hl. roli v instr. hudbě a nastal čas sólo buzuki virtuozů

(Chiotis přidal k buzuki 4. sadu strun)

umělecké formy s buzuki

oslabení vlivu orientálních stupnic

jeden z největších skladatelů - holičský synek Zambetas

TURECKO

pravděpodobně nejrozmanitější kultura Středozeří (prvky balkánské, íránské a středovýchodní, i prvky kultury středoasijských pastvin)

... kočovní básníci - hudebníci (ašik) zpívali v čajovnách podél tzv. hedvábné trasy

éra Otomanů a Byzance byla časem hudebního bádání, což v kombinaci s lidovými styly (od

Makedonských ze západu ke kurdským z východu) ovlivnilo současnou podobu moderní

turecké hudby

menší část v Evropě, větší v Asii

miliony prodávaných kazet, ale nedostatek živého hraní

kontakt se západní hudbou 1543, kdy francouzský král poslal darem skupinu hudebníků

sultánovi, který je však poslal zpátky, neb je shledal nerozvíjejícími mužnou sílu tureckého

ducha

naopak vyslal s vojsky své skupiny hudebníků k branám Vídně, kde zanechali větší vliv než

sama vojska (hudba typu ala Turca s trubkami, bubny a činely v klasických kompozicích

Haydna, Mozarta a Beethovena)

Turecká republika od 1922 (pod vedením Atatürka) - příklon k západní civilizaci

střet venkovských lokálních identit s vlivy západní hudby

Paul Hindemith zde založil konzervatoř, Zoltán Kodály byl zván k sběru lidové hudby,

Margot Fonteyn (primabalerina z Londýna) zde učila moderní balet

halk müzigi (turecká lidová hudba) přetrvala Atatürkovi reformy, lze ji zhruba rozčlenit:

- selská muzika (oslavuje jako svatby, pravidelné festivaly)

- Kurdská hudba (10 milionů z 55 mil. Turků)

ústní tradice dengbejů = bardů (zpívajících kurdské mýty a legendy), stranbejů = populárních

zpěváků a cirokbejů = vypravěčů;

dechové nástroje jako düdük, strunné jako tembur

- ozan (hudba lidových básníků Anatolie, ašiků = zamilovaných; většinou sólisté, ale je zde

též superskupina Muhabbet

- türkü (všechny prvky tradic turecké oblasti zformovali městský folk, zkombinovaný s arabskými i západními prvky a nástroji; např. Belkis Akkale)

klasická hudba jako produkt osmanské civilizace
založena na modálních systémech nebo "maquam" = analogické západnímu stupnicovému systému

jedna z takových tradice je spojena se súfismem (jedním z proudů islámu) a sektou Mevlevi (přibližování se k poznání boha extatickým vytržením, v tomto případě prostřednictvím rituálního vířivého tance == vířiví dervišové) - překračuje hranice Turecka do okolních zemí

příklady současné turecké world music:

virtuos na klarinet Mustafa Kandirah, Babazula – alternativní podoba současné turecké hudby
DJ Bago, Tansu Kaner, Hakan Türkürer, Mercan Dede (žijící v Montrealu, elektronická hudba s prvky súfismu)

ALŽÍR

po 1492, kdy byli Arabové vyhnáni ze Španělska, se uplatňují v různých místech severní Afriky

andaluský styl (vznešené zpěvy pro různé hodnostáře) získává nové lokální podoby:

maluf na východě v okolí Konstantina

hawsí a andalous na západě v okolí Oránu

nástroje: loutny, rebaby, darbuky...

usazení i do lidového stylu s dvou až tříakordovými písničkami se silným pravidelným rytmem - venkovské publikum často křičelo "ja raj" == (obdoba "oh yeah" v rhythm&bluesové a rock'n'rollové hudbě)

rai = řeč, rada, názor

Piafka stylu rai - nebojácná Cheikha Remitti se silným drsným hlasem

král raie - **Khaled**

pokračovatel: **Rachid Taha**

PORTUGALSKO

fado == v portugalské osud, typická píseň portugalských velkoměst

původně portugalsko-brazilský tanec, lyrika balad s africkými kořeny, servírovaná jako žalozpěv s rezignující vírou v osud

souvislost s Brazílskou kolonií

prostitutka **Maria Severa** 1820 - 1844

přelom 19. a 20. st. - sociální tematika

1926 - snaha o fašistickou cenzuru

Amalia Rodrigues - 1. v TV 1958

psala nové texty, dodala melisma...

Maríza, narozena v Mosambiku, otec Portugalec, matka Mosambičanka

ŠPANĚLSKO

711 - 1492 většina Španělska osídlena Maury - muslimskými Berbery a Araby ze severní Afriky; 1492 vyhnání Arabů i sefardských Židů

charakteristické rysy hudby: ornamentika, chromatika, rytmická živost (i polyrytmika), barvitost (i v kostýmech), erotický akcent; podupávání, tleskání

zpěv, hudební doprovod, tanec

typický doprovodný nástroj: kytara

fandangos, alegrías (radosti), malagueñas; cante chico (malý), cante jondo (hluboký)

kořeny **flamenka**: Maroko, Egypt, Indie, Pákistán, Řecko ad.

ke smíchání vlivů a stylů zřejmě přispěli kočovní Cikáni, kteří přišli do Španělska v 15. století v průběhu 16. st. fúzování s hudbou arabskou a židovskou v oblasti Andaluských hor, kde

našli útočiště pohanští Cikáni muslimové před silami křesťanských králů a církve

jedna z teorií - flamenco je z arabských slov felag (uprchlý) a mengu (venkovan)

zlatá éra od pol. 19. století do 1920. let, nahrávky od 1930's

60. a 70. léta v pozadí vzhledem k rockovému boomu

od 80. let revival flamenka (nuevo flamenco - fúze s jazzem, bassa novou, salsou, blues, rockem)

hudba sefardských Židů (Sefarad = Pyrenejský poloostrov), na rozdíl od Židů aškenáských (německých a východoevropských)